

Rotel 4

REMISS
2020-08-26Diarienummer
RS 2020-0369

Enligt sändlista

Förfrågan om synpunkter avseende Stockholmsregionens förslag till program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021-2027

Roteln för tillväxt, samhällsplanerings- och skärgårdsfrågor (rotel 4) remitterar för yttrande bilagt förslag till Förfrågan om synpunkter avseende Stockholmsregionens förslag till program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021-2027. I remissen ligger att roteln vill ha remissinstansernas synpunkter på förslaget. I remissvaren bör fokus ligga på kapitel 1,2 och 4. Ansvar för övriga delar kommer i huvudsak att utarbetas av Tillväxtverket och Näringsdepartementet under hösten 2020.

Remissen är ett led i beredningen av ett ärende avsett att beslutas vid regionfullmäktiges sammanträde den 8 december 2020.

Mer information om förslaget finns i bilagd promemoria från regionledningskontoret daterad den 26 augusti 2020.

Roteln ser gärna att remissinstanserna särskilt beaktar nedanstående frågeställningar:

- Finns det förutsättningar för ytterligare tematisk koncentration i programmet, med bibehållet fokus på politiskt mål 1 och med hänsyn taget till ambitionerna om att bidra till miljö- och klimatmålen?
- Hur kan och vill er organisation medverka i genomförande av de insatser som kan aktualiseras?
- Ser kommuner möjligheter att avsätta resurser för att medverka i utvecklingsinsatser t.ex. om öppna data inom hälsosektorn, pilotprojekt för energieffektivisering av bostäder eller insatser för att främja multimodal mobilitet i stadsmiljöer?
- Finns förutsättningar för exempelvis science parks, samverkansplattformar, innovationskontor, Almi, utbildningsanordnare och innovationsfrämjande aktörer att bidra till genomförande av programmets insatsområden?

REMISS
2020-08-26Diarienummer
RS 2020-0369

Tjänstemän från regionledningskontoret, tillväxt- och regionplaneförvaltningen, har deltagit i framtagande av förslaget.

Remisstiden sträcker sig till den 9 oktober 2020. Yttranden ska skickas till regionledningskontoret registrator, e-post registrator.lsf@sll.se. Ange diarienummer RS 2020-0369.

Frågor kring remissen kan besvaras av Maria Lindqvist, utvecklingsledare vid regionledningskontorets avdelning för Forskning och utveckling, utbildning och innovation (FoUUI), maria.c.lindqvist@sll.se.

Lars Nordgren
Rotelchef

Sändlista*Kommuner i Stockholm län*

Botkyrka kommun
Danderyds kommun
Ekerö kommun
Haninge kommun
Huddinge kommun
Järfälla kommun
Lidingö stad
Nacka kommun
Norrtälje kommun
Nykvarns kommun
Nynäshamns kommun
Salems kommun
Sigtuna kommun
Sollentuna kommun
Solna stad
Stockholms stad
Sundbybergs stad
Södertälje kommun
Tyresö kommun
Täby kommun
Upplands-Bro kommun
Vallentuna kommun
Vaxholms stad
Värmdö kommun
Upplands Väsby kommun
Österåkers kommun

Myndigheter m fl

Arbetsförmedlingen i Stockholm
Boverket
Delegationen mot segregation (Delmos)
Försäkringskassan i Stockholm
Jamy
Kemi
Länsstyrelsen i Stockholm
Myndigheten för digital förvaltning (Digg)
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Myndigheten för yrkeshögskolan
Naturvårdsverket
Post- och telestyrelsen
Riksantikvarieämbetet
Riksarkivet

Rådet för Europeiska socialfonden i Stockholm
SMHI
Skogsstyrelsen
Skolverket
Statens energimyndighet
Svenska filminstitutet
Statens jordbruksverk
Swedgeo
Tillväxtverket
Vinnova

Organisationer, lärosäten mfl

Almi Företagspartner Stockholm Södermanland
Almi Invest Stockholm (väst)
EIT Health
EIT Digital
Företagarna i Stockholms län
Försäkringskassan
Handelshögskolan i Stockholm
Invest Stockholm
IVL Svenska Miljöinstitutet
Karolinska institutet
KI Holding
Kista Science City
KTH Holding
Kungliga tekniska högskolan (KTH)
LO-distriktet i Stockholm
Mälardalsrådet
Nyföretagarcentrum
RISE (Research Institute of Sweden)
SACO
Stiftelsen Flemingsberg Science
Stockholm Business Region
Stockholms Handelskammare
Stockholm Innovation & Growth (Sting)
Stockholm Science City Foundation
StorSTHLM
Stockholms universitet
Södertälje Science park
Södertörns högskola
TCO

Remissmottagare ERUF-programmering 2021-27

Kommuner i länet

Botkyrka kommun	kontaktcenter@botkyrka.se
Danderyds kommun	kommunen@danderyd.se
Ekerö kommun	info@ekero.se
Haninge kommun	haningekommun@haninge.se
Huddinge kommun	huddinge@huddinge.se
Järfälla kommun	kontakt@jarfalla.se
Lidingö stad	lidingo.stad@lidingo.se
Nacka kommun	registrator@nacka.se
Norrtälje kommun	kontaktcenter@norrtalje.se
Nykvarns kommun	kommun@nykvarn.se
Nynäshamns kommun	kommunstyrelsen@nynashamn.se
Salems kommun	info@salem.se
Sigtuna kommun	sigtuna.kommun@sigtuna.se
Sollentuna kommun	sollentuna.kommun@sollentuna.se
Solna stad	kommunstyrelsen@solna.se
Stockholms stad	kommunstyrelsen@stockholm.se
Sundbybergs stad	kommunstyrelsen@sundbyberg.se
Södertälje kommun	sodertalje.kommun@sodertalje.se
Tyresö kommun	kommun@tyreso.se
Täby kommun	tabykommun@taby.se
Upplands Väsby kommun	upplands.vasby.kommun@upplandsvasby.se
Upplands-Bro kommun	kommun@upplands-bro.se
Vallentuna kommun	kommun@vallentuna.se
Vaxholms stad	kansliet@vaxholm.se
Värmdö kommun	varmdo.kommun@varmdo.se
Österåkers kommun	kommun@osteraker.se

Organisationer, institutioner

Almi Företagspartner	eva.sjoberg@almi.se
Stockholm Södermalm	Info.stockholmsormland@almi.se
Almi Invest Stockholm (väst)	anna.soderholm@almiinvest.se
EIT Health	info@eithealth.eu
EIT Digital	office@eitdigital.eu
Flemingsberg Science	bjorn@flemingsbergscience.se
Företagarna i Stockholms län	info@foretagarna.se
Försäkringskassan	huvudkontoret@forsakringskassa.se
Handelskammaren Stockholm	info@chamber.se
Invest Stockholm	invest@stockholm.se
IVL Svenska Miljöinstitutet	kundservice@cses-sweden.se
KI Holding	hans.moller@kiholding.se
KTH Holding	lisaeric@kth.se
Kista Science City	johanna.engman@kista.com
Mälardalsrådet	kansliet@malardalsradet.se
Nyföretagarcentrum Sv AB	mail@nyforetagarcentrum.se
RISE (Research Institute of Sweden)	info@ri.se
Rådet för Europeiska socialfonden i Stockholm	stockholm@esf.se
Stockholm Business Region	info.sbr@stockholm.se
Stockholm Innovation & Growth (Sting)	par.hedberg@stockholminnovation.com
Stockholm Science City Foundation	info@ssci.se
StorSTHLM	info@storsthlm.se
Södertälje Science park	info@sscp.se
LO-distriktet Stockholm	info.stockholm@lo.se
SACO	kansli@saco.se
TCO	info@tco.se

Myndigheter m fl

Arbetsförmedlingen	registrator@arbetsformedlingen.se
Boverket	registraturen@boverket.se
Delegationen mot segregation	registrator@delmos.se
Försäkringskassan	huvudkontoret@forsakringskassan.se
Jamy	registrator@jamy.se
Kemi	registrator@akademiska.se
Myndigheten för digital förvaltning	info@digg.se
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	registrator@msb.se
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	info@mucl.se
Myndigheten för yrkeshögskolan	registrator@myh.se
Naturvårdsverket	registrator@naturvardsverket.se
Post- och telestyrelsen	pts@pts.se

Tillväxt och regionplaneförvaltningen
Stockholm
Riksantikvariatet
Riksarkivet
SMHI
Skogsstyrelsen
Skolverket
Statens energimyndighet
Svenska filminstitutet
Statens jordbruksverk
Swedgeo
Länsstyrelsen i Stockholm
Rådet för Europeiska Socialfonden i Stockholm
Tillväxtverket
Vinnova

SÄNDLISTA
2020-08-26
registrator@raa.se
riksarkivet@riksarkivet.se
registrator@smhi.se
skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
registrator@skolverket.se
registrator@energimyndigheten.se
registrator@filminstitutet.se
jordbruksverket@jordbruksverket.se
sgi@swedgeo.se
stockholm@lansstyrelsen.se
stockholm@esf.se
tillvaxtverket@tillvaxtverket.se
vinnova@vinnova.se

Diarienummer
RS 2020-0369

Lärosäten

Handelshögskolan i Stockholm
Karolinska institutet
KTH
Stockholms universitet
Södertörns högskola

info@hhs.se
registrator@ki.se
registrator@kth.se
registrator@su.se
info@sh.se

PM
2020-08-26Diarienummer
RS 2020-0369**PM - Stockholmsregionens förslag till program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021-2027***Förutsättningar för programarbetet***Förutsättningar för programarbetet**

Regeringen erbjöd i april 2020 regionerna och Gotlands kommun att ta fram förslag till regionala program för Europeiska regionala utvecklingsfonden inom målet Investering för sysselsättning och tillväxt för programperioden 2021-2027 och respektive programområde. (N2020/00899/RTL)

Målet med EU-kommissionens sammanhållningspolitik är att minska de ekonomiska och sociala skillnaderna, hjälpa regionerna att dra nytta av globaliseringen och ge dem verktyg för en stark och varaktig tillväxt. För att modernisera sammanhållningspolitiken för perioden 2021–2027 ersätts de elva tematiska mål för perioden 2014–2020 med fem politiska mål, där EU-insatser förväntas ge bäst resultat:

1. Ett smartare EU genom innovation, digitalisering, ekonomisk omvandling och stöd till små och medelstora företag.
2. Ett grönare, koldioxidfritt EU där man genomför Parisavtalet och investerar i energiomställning, förnybar energi och klimatåtgärder.
3. Ett mer sammanlänkat EU med strategiska transportnät och digitala nät.
4. Ett mer socialt EU som följer principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och stöder bra arbetstillfällen, utbildning, kompetens, social inkludering och en jämlik hälso- och sjukvård.
5. Ett EU som står närmare medborgarna genom att stödja lokala utvecklingsstrategier och hållbar stadsutveckling i hela EU.

På nationell nivå ska huvuddelen av europeiska regionala utvecklingsfondens (ERUF) gå till båda första målen och ca 30 procent av medlen förväntas bidra till EU:s miljö- och klimatmål. I Stockholm län kan regionalfonden endast tillämpas på de första två målen och kommissionens rekommendation till svenska regioner är att koncentrera insatserna och fokusera främst på det första målet, ett smartare Europa. Inom ramen för respektive politiskt mål finns ett antal s.k. särskilda mål, som regionerna kan välja att adressera. Möjliga insatser i programmet är hårt styrta av

kommissionen, som i förväg definierat möjliga insatser (s.k. interventioner) inom respektive målområde.

Programmet ska ta utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin (RUF5 2050) och tidigare erfarenheter. Det ska avspegla regionala förutsättningar, styrkeområden och behov i olika geografiska delar av regionen, samt bidra till sektorssamordning och tydliggöra strategiska val. Regionerna ska i processen använda strukturer för interregional samverkan och involvera ett brett partnerskap med representanter för Länsstyrelsen, näringsliv och utbildningssystem.

Då långtidsbudgeten i skrivande stund inte är färdigförhandlad finns ännu inget beslut om programbudget. I föregående programperiod 2014–2020 omfattade regionalfondsprogrammet i Stockholms län drygt 300 mkr i medel från kommissionen. Det finns inget som tyder på större justeringar i den kommande programperioden, däremot ökar kravet på regional medfinansiering från 50 till 60 procent.

I det innevarande regionalfondsprogrammet 2014 – 2020 har kommunsektorn genom medverkan i strukturfondspartnerskapet i Stockholms län haft en viktig roll i prioriteringar av projekt. Projekten har haft fokus på innovation, forskning och tillväxt i näringslivet och projektägare har ofta utgjorts av innovations- och näringslivsfrämjande aktörer, exempelvis inkubatorer, science parks och akademi. I den nya programperioden föreslås möjligheten att göra investeringar inom klimat- och miljöområdet. I kommunernas arbete med frågor som bostad- och trafikplanering, planfrågor och upphandlingar m.m. finns möjligheter för kommuner men framför allt för lokala aktörer i kommunerna att medverka i programmet och söka medel.

Under regionala dialogseminarier har representanter för kommuner lyft fram behovet av externa resurser för att kunna avsätta tid till utvecklingsarbete. Även mindre pilotprojekt, av den typ som kan finansieras inom ramen för regionalfondsprogrammet, kan få stor betydelse genom möjligheten att i senare skede växlas upp dessa med annan finansiering.

Process för arbete med programförslag

Programförslag har utarbetats under perioden maj till juli 2020 av en programmeringsgrupp med representanter för Region Stockholm, Storsthlm, Stockholms stad och Länsstyrelsen i Stockholm, och med stöd från Tillväxtverket. Underlaget baseras dels på analys av nya och befintliga

rapporter och underlag, dels på inspel från relevanta aktörer i samband med ett stort antal regionala dialoger under våren 2020. Sju tematiska dialogmöten har genomförts inom ramen för arbetet med det nya regionalfondsprogrammet. Dessutom har inspel från vårens processer för att ta fram en näringslivs- och tillväxtstrategi och en life science-strategi för Stockholmsregionen beaktats.

Totalt har cirka 120 personer från ett 60-tal olika organisationer inom akademi, forskningsinstitut, branschorganisationer, offentliga organisationer och näringsliv medverkat vid dialogmöten. Dessa aktörer och samtliga remissinsatser kommer även att inbjudas till remisseminarier den 16–18 september 2020. Förutsättningar och principer för programmeringsarbetet presenteras löpande för viktiga forum i regionen, exempelvis Tillväxt- och regionplanenämnden vid Region Stockholm och Stockholmsregionens strukturfondspartnerskap.

Förslaget till Stockholmsregionens operativa program för Europeiska regionalfonden 2021-2027 beslutas av regionfullmäktige den 8 december 2020. Programförslag överlämnas till Näringsdepartementet den 31 december 2020. Samtliga regionalfondsprogram kommer därefter att förhandlas med representanter för regeringskansliet och EU-kommissionen under våren 2021.

Sammanfattning av programförslaget

Med en jämförelsevis liten budget (ca 300 mkr) föreslås i utkastet till regionalfondsprogram en prioritering av sex särskilda mål, varav fyra inom PO 1 (Smartare Europa) och två inom PO2 (ett grönare och koldioxidsnålare Europa). För att säkerställa genomförbarhet i programmet, har ett begränsat antal insatser (s.k. interventioner) prioriterats inom respektive särskilt mål och med fokus på olika målgrupper. En indikativ budgetfördelning har presenterats.

PO1: Ett smartare Europa (ca 75–80 procent)

- i) Förbättra forsknings- och innovationskapaciteten och användningen av avancerad teknik (ca 25 procent)
- ii) Säkra nyttan av digitaliseringen (ca 10 procent)
- iii) Förbättra SMF:s tillväxt och konkurrenskraft (ca 35 procent)
- vi) Utveckla färdigheter (smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap (ca 10 procent)

PM
2020-08-26Diarienummer
RS 2020-0369

PO2: Ett grönare, mer energieffektivt Europa (ca 20–25 procent)

i) Främja energieffektivitet (ca 10 procent)

025 Upprustning av befintliga bostäder för ökad energieffektivitet, demonstrationsprojekt och stödåtgärder

viii) Främja hållbar multimodal mobilitet i städerna (ca 10 procent)

075 Infrastruktur för cykeltrafik och stödåtgärder

076 Digitalisering av stadstranporter

077 Infrastruktur för alternativa bränslen

Operativt program Stockholms län

Remissversion
26 augusti 2020

Kapitel 1 Programstrategi: viktigaste utmaningar och politiska åtgärder

Referens: Artikel 17(3)(a) (i)-(vi) samt 17(3)(b) CPR

Programregionens ekonomiska, sociala och territoriella förutsättningar

Det regionala strukturprogrammet omfattar Stockholms län vilket sammanfaller med det geografiska området Stockholm i Europeiska Unionens NUTS2-indelning. Regionen har idag drygt 2,4 miljoner invånare fördelade på 26 kommuner. Den största kommunen – Stockholms stad – är förutom att vara rikets huvudstad även regionens (och Sveriges) största kommun med drygt 1 000 000 invånare. Det kan jämföras med länets minsta kommuner med strax över 10 000 invånare¹. Få regioner runt om i Europa kan visa på lika hög befolkningsökning och år 2050 beräknas Stockholmregionens invånarantal vara 3,4 miljoner². Stockholmregionen har klart högst befolkningstäthet i riket och även om andelen som bor på landsbygden är förhållandevis låg så har länet ändå rikets tredje största landsbygdsbefolkning.

Stockholmregionen är en av Europas snabbast växande och mest konkurrenskraftiga storstadsregioner, år 2019 hamnade Stockholm i topp på EU:s Regional Competitive Index³. Regionen är en ledande tillväxt-, kultur- och kunskapsregion med nästan en tredjedel av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP⁴), 25 procent av Sveriges sysselsättning och varuexport. Stockholmregionen har en stark näringslivsstruktur och förnyelseförmåga med såväl branschbredd - vilket gör regionen resilient och robust – som en hög grad av specialisering. Här finns en hög internationell konkurrenskraft och en bred tillväxtpotential⁵. Stockholmregionen är dessutom Nordens finansiella centrum och en internationellt attraktiv region med ett stort antal globala huvudkontor.⁶

Stockholmregionen är i utgångsläge mycket stark, men står trots detta inför ett antal utmaningar enligt den regionala utvecklingsstrategin för Stockholms län (RUF 2050)⁷. Ett flertal av dessa är kopplade till befolkningsutvecklingen, som resulterat i olika former av kapacitetsbrister och hållbarhetsutmaningar, inte minst inom transportinfrastrukturen och bostadssektorn. Vid sidan av dessa finns det andra utmaningar såsom stora skillnader mellan kommuner och även stadsdelsområden med låga studieresultat, hög arbetslöshet och varaktigt utanförskap, inte minst bland utrikes födda. Samtidigt har regionen ett flertal kommuner och kommundelar som ligger i den absoluta toppen i landet när det gäller t.ex. skolresultat, sysselsättning och ekonomisk bärkraft. Här finns starka motiv till olika typer av insatser för att stärka sammanhållningen genom ett samlat helhetsgrepp. Andra viktiga utmaningar som framhålls i RUF 2050 är att hantera den globala konkurrensen och skapa goda förutsättningar för forskning, kunskapsförsörjning och en öppen dynamisk arbetsmarknad. Vidare behöver det skapas förutsättningar för ökat välstånd och tillgänglighet i Stockholmregionen utan negativ klimatpåverkan.

Det är tydligt att samtliga tre hållbarhetsaspekter (ekonomiska, sociala och miljömässiga) samspelar i Stockholmregionens utmaningar och möjligheter. En inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt med full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor, ekonomisk

¹ SCB, Folkmängd i riket, län och kommuner 31 mars 2020

² Befolkningsprognos 2017–2026/2050, Stockholms län – huvudrapport (2017:02).

³ EU-kommissionen, 2019

⁴ Region Stockholm, Stockholmregionens ekonomiska struktur, 2015:05

⁵ Region Stockholm (2020) Näringslivs- och tillväxtstrategi, remissversion

⁶ Region Stockholm och SBR, kommande rapport, september 2020

⁷ Region Stockholm, 2018:10, <http://www.rufs.se/publikationer/2018/rufs-2050/>

stabilitet, sysselsättningstrygghet och en jämlik marknad är förutsättningar för att attrahera utländska investeringar, eftertraktad arbetskraft, teknologi och innovationer. Det krävs därför samlade, tvärsektoriella insatser för en långsiktigt hållbar tillväxt. Samtidigt har Stockholmsregionen under 2020 drabbats hårt av corona-pandemin, som slagit mot viktiga branscher som besöksnäring, sjukvård och fordonsindustrin, vilket kan försvaga rollen som ekonomisk motor.

Stockholmsregionens förutsättningar skiljer sig från övriga delar av landet eftersom den funktionella huvudstadsregionen, förutom Stockholms län, även inkluderar regionens omland, där Mälardalen och städer som Uppsala, Västerås, Strängnäs och Nyköping ingår. Stockholmsregionen är även viktig för att fånga upp och utveckla idéer som bidrar till innovationer och genererar spridningseffekter. Att utveckla de styrkeområden som finns i regionen blir därför viktigt för en hållbar utveckling såväl i Stockholmsregionen som i andra regioner i både Sverige och EU.

Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering

Som en del av det regionala utvecklingsuppdraget har Region Stockholm under 2020 i bred dialog med regionala aktörer integrerat en forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering i Stockholmsregionens näringslivs- och tillväxtstrategi. Den senare utgör en operationalisering av den regionala utvecklingsstrategin RUF5 2050. Processen bygger vidare på Länsstyrelsen i Stockholms arbete samt nya analyser av regionala styrkeområden inom akademi, näringsliv och offentlig sektor.

Life science, vård och hälsa

Under senare år har life science, vård och omsorg, samt hälsa blivit allt viktigare i Stockholmsregionen. Den demografiska utvecklingen i länet innebär en gradvis allt äldre befolkning, och ökande efterfrågan på såväl sjukvård och äldreomsorg. Det gäller även landsbygdens glesare delar. I RUF5 2050 framhålls en uttalad ambition om jämlik och förbättrad folkhälsa. Corona-pandemin under 2020 har medfört stora påfrestningar på regionens sjukvård och äldreomsorg. Detta skapar stora behov av effektivisering, nytänkande och strukturförändringar. För att hantera framtida behov krävs nya samarbeten och utveckling av processer, arbetssätt samt innovationer som kan minska belastningen på välfärdssystemen. Här utgör en ökad digitalisering både en utmaning och möjlighet.

Stockholmsregionen har idag styrkeområden inom life science och medicinsk teknik, ett toppmodernt universitetssjukhus, unik tillgång till hälsodata och internationellt ledande forskning och utbildning vid universitet och högskolor. Under senare år har nya samverkansstrukturer vuxit fram genom etablering av unika forskningsinfrastrukturer som SciLifeLab, strategiska samverkansprojekt, centrumbildningar och inkubatorer, som stöttar forskare och startupbolag bland annat i Flemingsberg och Hagastaden. Men många startupbolag lämnar regionen i tillväxtfasen, delvis på grund av bristande tillgång till finansiering, offentliga kunder och forskningsinfrastruktur. Det finns även behov av initiativ för att knyta samman vård, omsorg och livsvetenskaper med kompletterande branscher för att kunna adressera komplexa, tvärsektoriella utmaningar för hälsosektorn. För att stärka utvecklingen av Stockholmsregionens position inom livsvetenskaper påbörjades under 2019 ett arbete för att i bred samverkan med att ta fram en regional life science-strategi

IKT, tech och digitalisering

Stockholmsregionen är sedan tidigare en attraktiv hubb för informations- och kommunikationsteknik (IKT), tech och digitalisering, med framstående forsknings- och innovationsmiljöer, som Kista Science City, ett högt teknologiskt kunnande, en attraktiv startup-scen och många växande bolag inom en rad olika applikationsområden. Stockholmsregionen har en väl utbyggd digital infrastruktur, en teknikvänlig befolkning, en väl fungerande offentlig sektor, många globala huvudkontor och en europeisk topposition inom flera nischer, t.ex. digitala spel, musik & inspelning, telekom-utrustning,

videoproduktion, media och design, mjukvaruutveckling och IT-konsulter⁸.

Stockholmsregionen har unika möjligheter att på ett etiskt och säkert sätt dra nytta av strukturerade data, ledande forskning inom AI och tillgång till kraftfull databearbetning. Det finns även ett antal samverkansplattformar med fokus på digitala applikationer, som Digital Demo Stockholm och Urban ICT Arena i Kista. Samtidigt har corona-pandemin medfört att den globala digitala transformeringen och kapacitetsuppbyggnaden tagit ett dramatiskt kliv framåt, inte minst inom vård- och utbildningssektorn. Flera bedömare ser nu hur den digitala tekniken accelererar och flera branscher börjar applicera AI, blockchain-tekniker och andra digitala verktyg. För branschen skapar det förutsättningar för utveckling av nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Inom industrin kan digitalisering och smarta fabriker användas för att åstadkomma en effektivare produktion, kortare ledtider och högre kvalitet. I Stockholm pågår även en snabb utveckling inom en rad Tech-sektorer (EdTech, FoodTech, FashionTech, mm) vid regionala inkubatorer och hubbar. IKT, tech och digitalisering är viktiga spetsområden för Stockholmsregionen, som skär genom regionala styrkeområden och prioriterade områden för smart specialisering i Stockholmsregionen. Samtidigt är bristen på kompetens ett stort tillväxthinder för små och medelstora företag och resurserna för transformation av nya idéer till växande, innovativa företag begränsade.

Industriell omställning genom hållbar produktion

Även om näringslivsstrukturen i Stockholmsregionen domineras av kunskapsintensiva tjänsteföretag, så är Stockholm landets näst största industrilän, med drygt 60 000 anställda och närmare en fjärdedel av exportvärdet i riket. Nästan hälften av tillverkningsindustrin är geografiskt koncentrerad till Södertälje kommun, med såväl små som stora företag som Scania (tungt fordon) och Astra Zeneca (läkemedel). Efter nedläggningen av AstraZenecas forskningsanläggning i Södertälje gjordes en kraftsamling för att stärka utbildning, forskning och företagande med fokus på hållbar produktion, bl.a genom, etablering av Södertälje Science park och nya forskningsanläggningar inom RISE.

Inriktningen mot hållbar produktion ligger även i linje med Stockholmsregionens styrkeområden inom IKT, tech, och digitalisering, miljöteknik mm. Samtidigt står många små och medelstora leverantörer till fordonsindustrin inför stora utmaningar, inte minst till följd av Coronapandemin 2020 och med ökad elektrifiering, automatisering och digitalisering ställer krav på omfattande industriell omställning för framtida konkurrenskraft. Men krisen har även bidragit till ett ökat intresse för regional produktion, för att minska sårbarheten och öka hållbarheten genom att etablera nya kontakter mellan kunder och leverantörer och öka andelen regional produktion bland små och medelstora företag inom olika branscher. Här finns även goda förutsättningar att bidra till en hållbar stadsutveckling, genom att utveckla mer energieffektiva och hållbara produktionsmetoder, samt minskad resursåtgång, inom byggsektorn.

Smart, hållbar stadsutveckling

Stockholmsregionen lyfte i regionalfondsprogrammet för 2014–2020 fram Hållbar stadsutveckling som programmets enda insatsområde, i linje med EU-kommissionens önskemål om smart specialisering. Städer spelar en viktig roll som tillväxtmotorer i sina regionala omland på grund av strukturella förutsättningar, näringslivets sammansättning och specialisering, arbetsmarknadens branschbredd samt lokala och regionala utvecklingsmöjligheter. Stockholmsregionen har en stor landsbygd och skärgård men sammantaget är det de urbana miljöerna som präglar programområdet. RUF 2050 betonar vikten av ett territoriellt helhetsperspektiv och att främja utvecklingen i både den centrala stadskärnan, och i de åtta utpekade regionala stadskärnorna. Dessa återfinns i strategiskt viktiga geografiska lägen och skapar förutsättningar för en växande flerkärnig Stockholmsregion. En uttalad prioritering i RUF 2050 handlar om att utveckla klimat- och resurseffektiva attraktiva regionala stadskärnor.

Mot bakgrund av de urbana miljöernas demografiska och ekonomiska dominans i regionen, men även

⁸ Länsstyrelsen 2015:16, Ekosystemet ICT & Digital. Kartläggning av styrkeområden i Stockholmsregionen

att det främst är transporter och bebyggelse som bidrar till energikonsumtion och klimatpåverkan, tar insatser för att främja en miljö- och klimatsmart utveckling sin utgångspunkt i dessa miljöers förutsättningar. En stor fördel med de urbana miljöerna ligger i tätheten och den stora koncentrationen av människor som bidrar till skapandet av attraktiva miljöer för bostäder, kultur, utbildning och företagsetableringar. De urbana miljöerna skapar dynamik genom bland annat en stor och diversifierad arbetsmarknad där företagen har bättre förutsättningar att hitta rätt kompetens. De urbana miljöernas täthet skapar också förutsättningar för gång och cykel som färdmedel, samt möjliggör mer effektiva och klimatsmarta allmänna transportsystem (som tunnelbana) och system för energidistribution (exempelvis fjärrvärme). Samtidigt medför de urbana miljöerna också särskilda utmaningar som brist på bostäder, kapacitetsproblem i infrastrukturen och en växande befolkning som belastar miljön genom en hög koncentration av trafik, försämrad luftkvalité och dagvatten. För att även hantera behov av social sammanhållning för en hållbar stadsutveckling behövs ett nära samspel med andra program och insatser, i synnerhet Europeiska Socialfonden (ESF+).

När det gäller hållbar stadsutveckling har Stockholm stad uppmärksammats internationellt för sina insatser, med miljöer som Hammarby sjöstad och Norra Djurgårdsstaden. Dessutom finns idag flera samverkansplattformar och erfarenheter av projekt för att stimulera samverkan, innovation och utveckling inom hållbar stadsutveckling. Aktörer i Stockholmsregionen har medverkat i Vinnovas program Smarta städer, det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities, EU-projekten GrowSmarter⁹ och Interreg Europe-projektet SMART Edge samt samverkansplattformar som Digital Demo Stockholm, OpenLab och Urban ICT Arena. Stockholmsregionens inriktning mot smart, hållbar stadsutveckling genom länets aktörers samlade satsningar ligger väl i linje med Agenda 2030.

Analys av utmaningar och utvecklingsbehov i Stockholmsregionen

Stockholmsregionen är stark både i ett nationellt och europeiskt perspektiv och har goda förutsättningar att konkurrera på en global arena. Samtidigt står Stockholmsregionen inför flera utmaningar för att bli långsiktigt hållbar – ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Utmaning 1: Från kunskap och nyföretagande till kommersialisering och tillväxt

Små och medelstora företag spelar en viktig roll för sysselsättning och tillväxt i den svenska ekonomin. På nationell nivå minskade antalet nystartade företag i Sverige från 2017 till 2018 med 3 procent, medan andelen i Stockholms län bara minskade med 1 procent. Fördelat efter län var etableringsfrekvensen högst i Stockholms län med 14,4 företag per 1 000 invånare (16 till 64 år)¹⁰. Men trots en relativt hög nivå på nyföretagandet så hämmas tillväxten i Stockholmsregionen av den internationellt sett låga graden av entreprenörskap, både inom nyföretagande och i nya, snabbväxande företag.

Forskning, utveckling och innovation har högsta prioritet för att Stockholmsregionen ska behålla sin ställning som en av Europas ledande innovationsregioner.¹¹ Regionen når upp till EU-målet om FoU-investeringar motsvarande tre procent av bruttoregionprodukten, men ligger under det nationella målet om fyra procent. För att vända denna utveckling är Stockholmsregionens förmåga att bidra till att innovationer skapas och kommersialiseras, både av forskare vid universiteten och i innovationsföretag, avgörande. Regionens konkurrenskraft och förmåga att skapa nya företag och arbetstillfällen är beroende av kapaciteten att utveckla innovationer (nya produkter, tjänster och affärsmodeller). Detta kräver bl.a. initiativförmåga, kunskap och kapital. Insatserna inom programmet bör därför sträva efter att stärka potentialen hos entreprenörer och företag i regionen att bidra till utveckling och kommersialisering av innovationer.

⁹ SMART Edge (Sustainable Metropolitan Areas and the Role of the Edge City) vann World Smart City Award 2019. Region Stockholm deltar kopplat till den regionala prioriteringen om klimat- och resurseffektiva regionala stadskärnor.

¹⁰ Tillväxtanalys; Nystartade företag i Sverige 2018, Statistik 2019:04

¹¹ EU:s Regional Innovation scoreboard 2019

En viktig del i detta är att stödja och uppmuntra samarbetsprojekt mellan branscher och teknikområden, mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor, samt främja rörlighet bland individer och kunskapsutbyten mellan sektorer. Här kan även de många kunskapsintensiva tjänsteföretag som finns i Stockholmsregionen spela en viktig roll som kunskapsspridare. Genom att underlätta samverkan och kunskapsöverföring är det möjligt att hitta synergier och därigenom stärka Stockholmsregionens ekosystem inom bl.a. hälsa/ life science, industriell tillverkning och IKT/tech/digitalisering. På så sätt ökar inte bara tillväxtförutsättningarna i små och medelstora företag och intresset bland de stora exportföretagen att finns kvar i Stockholmsregionen, utan även möjligheterna att attrahera nya FoU-investeringar och talanger. Sverige ligger långt fram inom miljöteknik och i användningen av förnybar energi. Samtidigt finns det fortsatt stora behov av insatser bl.a. för att minska påverkan från transport- och bostadssektorn, öka omställningstakten till fossilfria drivmedel, energieffektiva fastigheter, hållbara produktions- och byggprocesser samt nya lösningar för att minska problemet med kapacitetsbrister i elförsörjningssystemet och för lagring av el. Inom många områden kan offentlig sektor bidra till utveckling av behovsdrivna innovationer, genom att utgöra en tidig kund och referens.

Målet för den nationella digitaliseringsstrategin är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda *digitaliseringens möjligheter* och här har Stockholmsregionen en stark position. Men för att digitalt drivna innovationer ska utvecklas, spridas och användas behövs ett ökat fokus på datadriven forskning och ett förstärkt innovationsklimat, en effektiv immaterialrätt och fortsatt hög digital kompetens. Även om företag i Stockholmsregionen i genomsnitt är mer digitalt mogna än i resten av Sverige så varierar både mognadsgrad¹² och den digitala kompetensen kraftigt mellan sektorer. Samtidigt är digitalt mogna företag i genomsnitt mer produktiva och har högre lönsamhet.¹³ Det är därför viktigt att säkerställa en fortsatt digitalisering av näringslivet, liksom utveckling och implementering av nya lösningar till nytta för andra delar av samhället. Det kan handla om att utveckla applikationer och samverkansplattformar inom hälso- och sjukvården samt för nya kundgrupper, inom exempelvis besöksnäringen, något som blivit allt tydligare under coronapandemin 2020. Digitalisering är också nödvändig för att möjliggöra en smart, hållbar stadsutveckling och för att understödja en industriell omvandling av länets små och medelstora företag.

Trots att Stockholmsregionen har en stor andel av landets nystartade företag så är utvecklingen svagare när det gäller snabbväxande innovativa företag. Även om tillgången på riskkapital har förbättrats över tid så finns fortfarande behov av offentliga medel i tidiga skeden, där den privata kapitalmarknaden inte fungerar (s.k. *marknadsmislyckanden i kapitalmarknaden*). Bristen på finansiering har i många fall resulterat i att unga innovationsföretag köpts upp eller valt att förlägga expansion i andra länder. Det behövs därför insatser för att möjliggöra tillväxt i dessa företag. Ett ökat inflöde av privat riskkapital är viktigt och regionalfondsprogrammet 2014–2020 var framgångsrikt, genom att investeringarna i Stockholms län resulterade i en hög andel privat medfinansiering.

Det finns även behov av att öka små och medelstora företags tillväxtförmåga genom olika typer av *stöd och rådgivande insatser* bl.a. avseende affärsutveckling, produktionskompetens, verifiering och immateriella rättigheter. För många mindre företag är möjligheterna att finansiera liknande insatser begränsad och det finns behov av marknadskompletterande insatser, exempelvis genom uppväxling av nationella erbjudanden om företagscheckar. Att stödja förmågan till internationalisering – även hos små företag – är också en strategisk uppgift för att Stockholmsregionen ska bibehålla sin internationella position och konkurrenskraft.

Under senare år har *kompetensförsörjningen*¹⁴ varit ett av de viktigaste tillväxthindren för små innovativa företag i Stockholmsregionen. Ett underskott på i storleksordningen 70 000 personer med

¹² Tillväxtverket

¹³ OECD ICT Competence 2018

¹⁴ Tillväxtverket, Företagens framtid och villkor

IT- eller digitalt relaterad kompetens befaras till år 2022¹⁵ och antalet nytutexaminerade mjukvaruutvecklare räcker inte för att täcka behoven i Stockholmsregionen. De små och medelstora företagen har dessutom svårt att konkurrera om kompetens inom bristyrken, där större företag kan erbjuda bättre villkor. Även inom produktionssidan finns bristande kompetens bland många unga innovativa företag. Kunskapsarena Stockholm (KAS) har med stöd från den europeiska socialfonden 2014–2020 utvecklat en modell för att identifiera behov av insatser för kompetensförsörjning med både bredd och spets på alla utbildningsnivåer. Modellen har testats under 2020 genom etablering av ett kompetensråd med representanter för fem branscher, men kommer att breddas och kan därigenom bidra till att identifiera kompetensbehov i linje med smart specialisering. Utveckling av insatser kan bli aktuella på olika nivåer och i samverkan med andra relevanta aktörer, t.ex. inom akademi och yrkeshögskolor. Det kan även bli aktuellt med insatser för att säkerställa kompetens för långsiktigt arbete med att utveckla och implementera Stockholmsregionens strategi för smart specialisering. Samordningen med Europeiska Socialfonden är viktig för att nyttja den resurs som mångfalden i regionens befolkning utgör och grupper som idag står utanför arbetsmarknaden ska få möjlighet att hitta arbetstillfällen.

Utmaning 2: Ett innovations- och företagsfrämjande system med tydliga roller och långsiktig finansiering

Det finns ett förhållandevis väl utbyggt stödsystem för nyföretagande och stöd i tidiga skeden i Stockholmsregionen. Däremot är resurserna inom det innovations- och företagsfrämjande systemet, enligt branschföreträdare, svagare när det gäller stöd till innovationsbaserade startupbolag och innovativa tillväxtföretag. En viktig del i detta är att stödja transformationsprocessen från idé till innovation, för kommersialisering av innovationer, affärsutveckling och förmåga att växa även internationellt. Detta gäller för en stor del av de unga, små och medelstora företag som är verksamma inom Stockholmsregionens styrkeområden.

De regionala resurserna för att stötta, koordinera och utveckla innovations- och företagsfrämjande strukturer har historiskt varit små, vilket resulterat i att aktörerna istället för att samverka riskerat att konkurrera om begränsade regionala utvecklingsmedel. Förutom Almi och Almi Invest finns idag ett antal regionala inkubatorer, science parks, samverkansplattformar och samverkansprojekt med ambitioner om att samla regionala aktörer och erbjuda olika former av innovations- och företagsstödande insatser inom prioriterade innovationsområden. Problemet är dock att det saknas finansiella medel. Det finns därför en stor potential i att utveckla ett mer samlat innovations- och företagsfrämjande system, där olika aktörer har tydligare roller och mer långsiktig finansiering säkerställs. Flera aktörer har under senare år påbörjat en process för att utveckla samarbeten, exempelvis genom regionalfondprojekt som Frontrunners for innovation. Ett annat exempel på ambitioner om ökad samverkan är att under programperioden 2021–2027 etablera europeiska digitala innovationshubbar (EDIH) i syfte att bistå i den digitala utvecklingen av näringslivet genom stöd för högpresterande datorsystem (HPC), Artificiell intelligens (AI) och cybersäkerhet¹⁶ inom prioriterade områden.

I Stockholmsregionen finns även ett stort antal internationellt ledande forsknings- och innovationsinfrastrukturer. Sedan tidigare har behov av insatser för att öka tillgängligheten till forsknings- och innovationsinfrastrukturer inom life science för små och medelstora företag konstaterats. Det finns goda skäl att bygga vidare på dessa satsningar och även bredda insatserna till fler prioriterade områden. Det finns även behov av att stärka regionens ekosystem och FoU-kapacitet genom ökad förmåga att attrahera talanger och FoU-investeringar från privata aktörer. Insatserna ska bidra till ett mer utvecklat innovations- och näringslivsfrämjande system som stärker förutsättningarna för Stockholmsregionen att även i framtiden utgöra ett nav för innovationsdriven hållbar tillväxt.

¹⁵ IT/Telekom-företagen (2017), IT-kompetensbristen. En rapport om den svenska digitala sektorns behov av spetskompetens

¹⁶ https://www.vinnova.se/contentassets/c38f1863ed7d4e42bf80af3705389f29/presentation_ru-dih_30-aug_publick.pdf

Utmaning 3: Innovationer för minskad miljö- och klimatpåverkan

Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen visar att Stockholmsregionen har en förhållandevis god position i förhållande till de uppsatta klimat- och energimålen. Trots att energianvändningen i regionen är förhållandevis låg jämfört med andra regioner i Sverige, krävs det stora omställningar inom många sektorer för att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Klimatfärdplanen lyfter två prioriterade insatsområden som kan påverka energiförbrukningen och klimatpåverkan. Det handlar om att minska utsläpp inom transporter och bebyggelse samt att stärka regionens internationella konkurrenskraft genom strategisk forskning och innovation¹⁷.

Stockholmsregionen står för en ansenlig del av den totala energiförbrukningen i landet. Energianvändning påverkas av befolkningstillväxten, stora transportflöden, tät bebyggelse och hög ekonomisk aktivitet. Den största energianvändningen står transporter, bebyggelsen samt tjänstesektorns kontorsdrift och belysning för. Det innebär att utmaningarna är störst inom de *urbana delarna av regionen*, varför insatser bör fokuseras på stadsutveckling i citykärnan och de åtta regionala stadskärnorna¹⁸.

En funktionell och kapacitetsstark transportinfrastruktur är nödvändig för att alla invånare ska kunna nå viktiga samhällsfunktioner, arbetsplatser och bostäder och för att ge näringslivet goda förutsättningar att utvecklas. En fortsatt befolkningsutveckling kommer att kräva ökad kapacitet i transportsystemet. Tillsammans med klimatutmaningar och satta klimatmål finns ett stort behov av att hitta hållbara transportlösningar bl.a. genom att främja *multimodal mobilitet*. Regionalfondsmedlen möjliggör inte större investeringar i fysisk infrastruktur, men det finns även behov av digitalisering, information, nya tekniska lösningar och utveckling av gemensamma betalningsmöjligheter för att underlätta byte mellan transportslag etc. Den täta bebyggelsen i Stockholmsregionen ställer även krav på multimodal mobilitet för minskade trafikflöden genom nya miljövänliga alternativ för närleveranser (last mile delivery) i stadskärnorna.

En hållbar stadsutveckling ställer stora krav även på *byggsektorn* och i Stockholmsregionen pågår det idag en rad omfattande infrastrukturprojekt. Dessutom utgör även byggandet av nya och renoveringen av befintliga fastigheter stora utmaningar. Energieffektiviserande åtgärder är viktiga eftersom dessa innebär en möjlighet till allmän genomlysning och bättre inomhusklimat för boende/arbetande. Samtidigt är energieffektiviseringen central ur kapacitetssynpunkt. Stockholmsregionens elnät klarar inte av all verksamhet som kommer att bedrivas, inte minst med tanke på elektrifiering av fordonsflottor och utbyggnad av laddstationer. Sammantaget har byggsektorn i regionen minst lika stor klimatpåverkan som transporter, här finns det utrymme för utveckling av miljöteknikområdet, där Stockholm har en förhållandevis stark position.

Under 2000-talet har flera *miljöteknik- och cleantech-företag* utvecklats i Stockholmregionen, med en relativ tyngdpunkt inom miljökonsulttjänster och områdena avfallshantering, energi- och resursåteranvändning/ effektivisering. Under föregående programperiod adresserades behovet av innovation och ökad samverkan i bostadsfrågor ur ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv inom regionalfondsprojektet Grön BoStad. Inom projektet genomfördes insatser för att utveckla miljötekniksektorn, exempelvis genom test- och demoanläggningen Gröna Solberga och utveckling av ett dynamiskt upphandlingssystem för solceller¹⁹. Här har offentlig sektor, exempelvis kommuner och Energikontoret i Stockholm, en viktig roll för utveckling och implementering av mer effektiva, hållbara processer och ny miljöteknik vid renovering och nybyggnation. Samtidigt har många kommuner svårt att bedriva och finansiera utvecklingsinsatser inom ramen för den ordinarie verksamheten.

¹⁷ Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen (Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, rapport 2019:2)

¹⁸ RUF5 2050 och Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen

¹⁹ <https://www.gronbostadstockholm.se/>

Regeringen har nyligen beslutat om en nationell strategi för *cirkulär ekonomi*²⁰. Här har konsumenter och producenters beteende stor vikt för att minska den negativa påverkan på klimat, miljö och hälsa. Det behövs smartare design, produktion och mer hållbara konsumtionsmönster, som inte överutnyttjar naturens resurser och frestar på naturens ekosystem. Det handlar exempelvis om att sluta använda farliga kemikalier, icke-förnybara eller ej återvinningsbara material och insatsvaror. Här finns också behov av beteendeförändrade insatser genom breda informations och utbildningsinsatser. Övergång till cirkulär ekonomi kräver insatser från många aktörer, såväl privata företag, sociala entreprenörer som forskningsaktörer. Samtidigt kan offentlig sektor bidra till en omställning mot cirkulär ekonomi genom att ställa tydliga krav, både i upphandlingar och i den egna verksamheten.

Administrativ kapacitet, styrning och förenklingsåtgärder

Ansvaret för att skriva fram och förvalta arbetet med den europeiska regionalfondsprogrammet i Stockholmsregionen ligger på Region Stockholm, som en del av uppdraget som regionalt utvecklingsansvarig sedan 1 januari 2019. Region Stockholm har tidigare medverkat i genomförande av strukturfondsprogrammen under programperioden 2014–2020, genom medverkan i strukturfondspartnerskapet, dess sekretariat och beredningsgrupp. En extern uppföljning och intern genomlysning av lärdomar från denna period har genomförts under 2020 till stöd för formering av organisation och styrning under kommande programperiod.

Företagsfrämjande insatser förväntas ske både i form av direkta och indirekta insatser. Tillämpning av Lagen om offentlig upphandling och statsstödsregler kommer att beaktas vid bedömningen av respektive projekt. För att underlätta för företag och projektägare har Region Stockholm ställt sig bakom de förslag till förenklingsåtgärder som tidigare presenterats av Tillväxtverket.²¹

Synergier med andra fonder och program

Det kommande *nationella regionalfondsprogrammet* för programperioden 2021–2027 har en tematisk inriktning som kompletterar regionalfondsprogrammet i Stockholm. Det nationella programmets fokus på hållbar stadsutveckling, finansiella instrument inom ett urval av branscher (exempelvis life science och deep tech) och gränsöverskridande samarbete inom forskning och innovation, innebär goda möjligheter till synergier.

Redan i föregående regionalfondsprogram fanns en uttalad ambition om nära samverkan med *Europeiska Socialfonden*. Enligt utvärderingar har omfattningen på samverkan varit mindre än förväntat, men att det fanns goda erfarenheter att vidareutveckla. Möjligheterna att inom det nya regionalfondsprogrammet satsa på kompetensförsörjning inom områden för smart specialisering kan med fördel komplettera socialfondens bredare insatser för företagare och anställda i små och medelstora företag. För en hållbar stadsutveckling kan ESF+ bidra till att främja såväl en ökad social hållbarhet, som en mer koldioxidsnål och cirkulär ekonomi, där olika målgrupper (företag, sysselsatta, arbetslösa eller unga/utrikes födda) inkluderas.

Stockholms län har en stor och levande landsbygd och skärgård²². Det är viktigt att utveckla samspelet mellan regionens urbana miljöer och landsbygden, exempelvis genom bättre möjligheter till arbete och företagande för personer som vill bo och verka på landsbygden. Det finns också en potential att få fler och växande innovativa företag på landsbygden. Regionalfondsprogrammet i Stockholm bör därför löpande stämma av möjligheten att samordna insatser med genomförandestrategin för *Landsbygdsprogrammet* (samt *Havs- och fiskeriprogrammet*) i Stockholms län.

²⁰ <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2020/07/cirkular-ekonomi---strategi-for-omstallningen-i-sverige/>

²¹ Yttrande över konsekvensutredning och förslag till ändring av Tillväxtverkets föreskrifter om stöd från de regionala strukturfondsprogrammen och det nationella regionalfondsprogrammet (Dnr RS 2019–0328)

²² Region Stockholm (2018), Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen 2018:2

Inom forskning- och innovationsområdet finns god potential att utveckla samverkan inom flera s.k. missions i det nya forskningsprogrammet Horisont Europa, exempelvis kring life science (cancer), klimatneutrala och smarta städer, samt satsningar på hav och livsmedel²³. Stockholmsregionens ambitioner kring miljö- och klimatfrågor ligger även väl i linje med EU-kommissionens ambitioner inom den s.k. Gröna given och LIFE+.

Politiska mål och inriktning för Regionalfonden i Stockholms län

För att på ett effektivt sätt kunna bidra till målen i Europa 2020, Agenda 2030, den svenska regeringens samt regionala och lokala målsättningar har Regionalfondsprogrammet i Stockholm ambition om tydlig tematisk koncentration som kan skapa synergier mellan olika områden. Ett helhetsperspektiv kan stärka regionens sociala och ekonomiska utveckling, liksom övergången till en grön och koldioxidsnålekonomi, och samtidigt utgöra drivkraft för, stärkt forskning, innovation och fler växande konkurrenskraftiga företag inom exempelvis miljötekniksektorn.

Motivering för valet av politiska mål och särskilda mål

Motivering avseende politiska mål och särskilda mål, enligt referens i Artikel 17 (3)b.

Tabell 1

Politiskt mål	Särskilt mål	Motivering
1. Smartare Europa	i) Förbättra forsknings- och innovationskapaciteten och användningen av avancerad teknik	Stockholmsregionen är en av världens mest innovativa ekonomier. Men för att även i framtiden spela en viktig roll för Sveriges och Stockholmsregionens internationella konkurrenskraft fordras fortsatta satsningar. Genom att stärka små och medelstora innovativa företags innovationsförmåga och utveckla innovationsfrämjande strukturer i Stockholmsregionen ökar möjligheterna till transformation och kommersialisering av idéer samt behovsdriven innovation i form av nya varor och tjänster inom prioriterade områden (smart specialisering).
	ii) Säkra nyttan av digitaliseringen för invånare, företag och myndigheter	Stockholmsregionen har en stark position inom IKT, tech och digitala näringar. Samtidigt står andra delar av näringslivet inför stora utmaningar, bl.a. behoven av omställning bland underleverantörer inom tillverkningsindustri och ökande krav på digitalisering inom hälso- och sjukvård samt omsorg. Även inom andra delar av samhället är kompetensen för att tillämpa de nya digitala lösningar som utvecklas begränsad. Region Stockholm, kommuner, myndigheter och andra offentliga aktörer behöver göra insatser för att underlätta tillgången till digitala lösningar inom prioriterade områden. För att stärka samarbetet mellan regionens aktörer finns ambitioner om att koppla regionala noder till EU:s program för Europeiska Digitala Innovationshubbar.
	iii) Förbättra de små och medelstora	Nyföretagandet i Stockholmsregionen är relativt starkt, men stödet för transformation från idéer till

²³ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme_en

	företagens tillväxt och konkurrenskraft	etablering, kommersialisering och tillväxt av små och medelstora innovativa företag behöver stärkas för att ge både kvinnor och män, oavsett härkomst, och företag ökade möjligheter. Det handlar bl.a. om marknadskompletterande kapitalförsörjning i tidiga skeden, rådgivning och stöd för affärsutveckling och internationalisering inom prioriterade områden (smart specialisering). Men det handlar även om att utveckla ett regionalt innovations- och företagsfrämjande system, med tydligare roller och en mer långsiktig finansiering.
	iv) Utveckla färdigheter för smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap	Ett av de största tillväxthindren för små och medelstora företag i Sverige är tillgången på relevant kompetens. Många mindre företag har svårt att konkurrera med större företag om attraktiva kompetenser inom bristyrken, t.ex. mjukvaruutvecklare, och saknar i andra fall kritisk kompetens för verksamhetens utveckling, t.ex. produktionskompetens. Detta försvårar möjligheterna till innovation och tillväxt inom prioriterade sektorer (smart specialisering). Det finns därför behov av insatser för att dels identifiera kompetensbehov inom regionens smarta specialiseringsområden, dels utveckla och erbjuda kompetenshöjande relevanta insatser på olika nivåer. Det finns även behov av ökad kompetens för att på ett effektivt sätt driva och utveckla Stockholmsregionens arbete med smart specialisering.
2. Grönare och koldioxidsnålare Europa	i) Främja energieffektivitet	Stockholmsregionen är en energieffektiv region, men står genom sin storlek för en ansenlig del av den totala energiförbrukningen i landet. Energianvändning påverkas bl.a. av tät bebyggelse i stadskärnor, hög ekonomisk aktivitet och befolkningstillväxt. Förutom transporter står bebyggelsens uppvärmningsbehov samt tjänstesektorns elanvändning för kontorsdrift och belysning för den största energianvändningen. Det innebär att utmaningarna är störst inom de urbana delarna av regionen. I Stockholmsregionen är energieffektivisering centralt ur kapacitetssynpunkt, då elnäten inte längre klarar av all den verksamhet som bedrivs. Genom utveckling av mindre pilotprojekt, gärna i samverkan med forskning och näringsliv, kan offentliga aktörer bidra till utveckling och spridning av innovationer t.ex. inom miljöteknik och cleantech, som i senare skede kan implementeras och upphandlas i större skala.
	viii) Främja hållbar multimodal mobilitet i städerna	En funktionell och kapacitetsstark transportinfrastruktur är nödvändig för både invånare och näringsliv. Den täta bebyggelsen och en förväntad befolkningstillväxt, ställer krav på ökad kapacitet i transportsystemet. Det finns ett stort behov av att

		<p>hitta hållbara transportlösningar genom att utveckla innovationer som främjar multimodal mobilitet och minskar trafiken i stadskärnorna. Även om regionalfonden i Stockholmsregionen inte kan finansiera större investeringar i infrastruktur, så finns det behov av insatser för t.ex. digitalisering, implementering av nya tekniska lösningar, cykelfrämjande åtgärder, utbyte av data och utveckling av gemensamma betalningssystem för att underlätta byte mellan transportslag och kombinationsresor. Nya multimodala transportlösningar kan även bidra till energieffektivisering, vilket är centralt ur kapacitetssynpunkt. inte minst med tanke på elektrifiering av fordonsflottor och utbyggnad av laddstationer. Här finns även behov av beteendeförändrade insatser, genom information, nudging och utbildning.</p>
--	--	---

Referens Artikel 17(3)(b)

Kapitel 2 Prioriteringar

Referens: Artikel 17(2)) samt 17(3)(c) CPR

Tabell 1 Programstruktur för Stockholm

ID	Namn på prioritering (avsnitt 2.1) (300 tecken)	Tekniskt stöd	Beräkningsgrund	Fond	Stödd region-kategori	Valt särskilt mål
1	Politiskt mål 1	Nej		ERDF	Mer utvecklade	i)
1	Politiskt mål 1	Nej		ERDF	Mer utvecklade	ii)
1	Politiskt mål 1	Nej		ERDF	Mer utvecklade	iii)
1	Politiskt mål 1	Nej		ERDF	Mer utvecklade	iv)
2	Politiskt mål 2	Nej		ERDF	Mer utvecklade	i)
2	Politiskt mål 2	Nej		ERDF	Mer utvecklade	viii)

2 A Prioriteringar (andra än tekniskt stöd)

Referens: Artikel 17.3d i-vi

2.A.1 Politiskt mål 1: Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling

En smartare Stockholmsregion genom etablering och tillväxt av innovativa företag, ett väl fungerande företags- och innovationsfrämjande system med tydliga roller och långsiktig finansiering, en fortsatt stark digitalisering och tillgång till kompetens inom strategiskt viktiga områden.

2.A.2 Särskilt mål i) Förbättra forsknings- och innovationskapaciteten och användningen av avancerad teknik

2.A.2.1 Fondernas interventioner

- Relaterade typer av åtgärder (Interventioner)

Forskning, utveckling och innovation har högsta prioritet för att Stockholmsregionen ska behålla sin ställning som en av Europas ledande innovationsregioner. Fler små och medelstora företag behöver medverka i FoU och utveckla innovation som kan bidra till både tillväxt och lösning på regionala utmaningar. Stockholmsregionen har starka ekosystem inom flera områden, som tillsammans kan bidra till utveckling inom regionens prioriterade områden för smart specialisering; hälsa och life science, IKT/tech(digitalisering, industriell omvandling/hållbar produktion och smart/hållbar stadsutveckling. Det är viktigt att fortsätta utvecklingen av regionens ekosystem genom samarbeten och stärkt innovationsförmåga för att öka tillväxtförutsättningarna i små och medelstora innovationsföretag och säkerställa den långsiktiga attraktionskraften på investeringar och talanger till Stockholmsregionen.

Interventionerna inom prioriteringen ska bidra till att möta två av regionens utmaningar;

- att öka förutsättningarna för forskning- och behovsdriven innovation, etablering av nya innovationsbaserade företag och stärkt tillväxtförmåga i små och medelstora företag inom prioriterade områden
- att stärka det regionala innovationsfrämjande systemet genom ökad samverkan, tydligare roller och resurser för utveckling och kommersialisering av nya idéer i form av innovationer (t.ex. nya produkter, tjänster och processer)

Företagsstödjande insatser

020 Direkta stöd till innovationsprocesser i små och medelstora företag (processer, organisation, marknadsföring, gemensamt skapande, användar- och efterfrågestyrd innovation). Insatserna kan

ske i form av rådgivning, finansiellt stöd inom ramen för stadsstödreger, nätverkande, mm för att öka förutsättningarna att forskning och idéer i nystartade eller små och medelstora innovationsföretag kommersialiseras och implementeras.

Ett speciellt fokus bör läggas på användar- och efterfrågestyrd innovation inom prioriterade områden för smart specialisering, som hälso- och sjukvård, industriell omställning mot hållbar produktion, energieffektivisering, miljö- och klimatfrågor för hållbar stadsutveckling, samt utveckling av innovationer baserat på avancerad teknik inom IKT-området (AI, robotik, mm).

Stödjande strukturer

021 Tekniköverföring och samarbete mellan företag, forskningscentrum och sektorn för högre utbildning

För att kunna erbjuda stöd till innovationsprocesser i små och medelstora företag krävs insatser från intermediärer, som kan utveckla modeller för att hantera urvalsprocesser, förmedla finansiering och erbjuda stöd, råd och kompetenshöjande insatser. I vissa fall kan intermediärerna utgöras av representanter för akademi eller forskningsinstitut, i andra fall kan det handla om aktörer i det innovationsfrämjande systemet i regionen. Idag består det innovationsfrämjande systemet i regionen av många, men ofta underfinansierade aktörer. Utvecklingen av långsiktiga samverkanplattformar där aktörer inom bl.a. forskning, näringsliv och offentlig sektor gemensamt kan diskutera och identifiera behov av konkreta insatser, kan även uppmuntra till behovsdriven innovation inom Stockholmsregionens prioriterade områden (smart specialisering).

023 Forsknings- och innovationsprocesser, tekniköverföring och samarbete mellan företag som är inriktade på cirkulär ekonomi

Som en del av ambitionen om hållbar stadsutveckling bör insatser även genomföras för att öka övergång mot en mer cirkulär ekonomi. För att lyckas med detta krävs smartare design och produktion samt mer hållbara konsumtionsmönster. Här finns också behov av beteendeförändrade insatser genom information och utbildning. Men för en övergång till en mer cirkulär ekonomi krävs insatser från många aktörer, från privata företag och sociala entreprenörer till forskning och offentlig sektor. Den senare kan genom att ställa tydliga krav, både i upphandlingar och egna verksamheten, bidra till en omställning till cirkulär ekonomi, med nya affärsmodeller och smarta lösningar, som skapar förutsättning för internationella konkurrensfördelar,

- **De huvudsakliga målgrupperna**

Den huvudsakliga målgruppen är idéägare och små och medelstora innovationsföretag, inklusive innovativa sociala företag, med verksamhet som kopplas till Stockholmsregionens strategi för smart specialisering. Men för att nå företagen behövs insatser för att utveckla innovationsstödjande strukturer. Fokus bör ligga på att stärka och utveckla befintliga strukturer, exempelvis inkubatorer, science parks, innovationskontor och andra samverkansplattformar inom prioriterade områden. Om sådana saknas kan det bli nödvändigt att etablera nya innovationsfrämjande strukturer.

- **Actions safeguarding equality, inclusion and non-discrimination²⁴**

Frågor avseende jämställdhet, inkludering och diskriminering kommer att hanteras i samband med bedömning av projektansökningar.

²⁴ Art 3 Fördraget om Europeiska Unionen (TEU), Art. 10 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU), art 5 TEU, Art 9 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

- **Indikation på särskilda territorier som fokuseras, inklusive planerad användningen av territoriella verktyg**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Interregionala, gränsregionala och transnationella åtgärder**

Goda möjligheter att samverka med andra regionalfondsprogram i Sverige med liknande inriktning i sina strategier för smart specialisering. Redan idag utgör exempelvis Stockholm-Uppsala en funktionell region inom hälsa/life science och det har under senare år etablerats ett starkt samarbete kring fordonsindustrin i Mälardalen (Östra Mellansverige). Inom life science-området, hållbar produktion och avancerade material kan det även bli aktuellt att diskutera FoU-samarbeten inom ramen för det nationella regionalfondsprogrammet. Möjligheterna till samarbeten inom Östersjöstrategin och Interreg-programmet Central Baltic kommer att följas upp löpande.

- **Den planerade användningen av finansieringsinstrument**

Eventuella kan det bli aktuellt med bidrag till enskilda företag genom exempelvis utvecklingscheckar för innovation, verifiering, mm. Stäm av med Tillväxtverket!

2.A.2 Särskilt mål ii) Säkra nyttan av digitaliseringen för invånare, företag och myndigheter

2.A.2.1 Fondernas interventioner

- **Relaterade typer av åtgärder (Interventioner)**

Målet för den nationella digitaliseringsstrategin är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter och här har Stockholmsregionen en stark position. Genom att utnyttja regionens styrkeområde inom IKT/tech/digitalisering möjliggörs utveckling och implementering av nya lösningar till nytta för nya kundgrupper, exempelvis för att understödja en industriell omvandling av länets små och medelstora företag och för att möjliggöra en effektivisering av besöksnäringen.

Men digitalisering är viktigt även inom andra delar av samhället. Att det behövs nya digitala lösningar inom hälso- och sjukvård har blivit allt tydligare under covid-19--pandemin 2020. Men digitalisering är även nödvändig för att möjliggöra en smart och hållbar stadsutveckling. Här har offentliga aktörer en viktig roll som kunder och kravställare. För att stärka samarbetet mellan regionens aktörer finns ambitioner om att koppla regionala noder till EU:s program för Europeiska Digitala Innovationshubbar.

Interventionerna inom prioriteringen ska bidra till att möta två av regionens utmaningar; att öka tillväxtförmågan i små och medelstora innovationsföretag genom digitalisering och stärka de regionala strukturerna för efterfrågan, utveckling och implementering av nya digitala lösningar.

Företagsstöd

010. Digitalisering av små och medelstora företag (inklusive e-handel, e-affärer och sammanlänkade affärsprocesser, digitala innovationsnav, levande laboratorier, webbentreprenörer och nystartade IKT-företag, företag-till-företag)

Dessa insatser kan bidra till nya företag och affärsmöjligheter inom regionens styrkeområde IKT, tech och digitalisering, samtidigt som dessa får möjlighet att utveckla innovationer och nya lösningar till nytta för andra branscher och samhället i stort.

Stödjande strukturer

012 It-tjänster och tillämpningar för digitala färdigheter och digital integration

Här ingår möjligheten att medfinansiera utvecklingen av så kallade europeiska digitala innovationshubbar (EDIH), men även offentliga organisationer som kan få stöd för att utveckla och implementera nya digitaliserade tjänster, t.ex. genom etablerade samverkanplattformar. Insatserna kan göras inom regionens smarta specialiseringsområden, exempelvis genom behovsdriven efterfrågan inom smart/hållbar stadsutveckling och hälsa, vård och omsorg.

- **De huvudsakliga målgrupperna**

En målgrupp är små och medelstora företag inom IKT, tech och digitalisering, som kan erbjudas möjligheter att utveckla och kommersialisera nya digitala lösningar genom behovsdriven innovation, i samverkan med aktörer inom näringsliv (t.ex. tillverkningsindustri och nya kundgrupper som exempelvis besöksnäringen) eller offentlig sektor.

En annan målgrupp är samverkansplattformar, europeiska digitala innovationshubbar (EDIH) och offentliga aktörer med verksamhet som kopplas till Stockholmsregionens strategi för smart specialisering.

- **Actions safeguarding equality, inclusion and non-discrimination²⁵**

Frågor avseende jämställdhet, inkludering och diskriminering kommer att hanteras i samband med bedömning av projektansökningar.

- **Indikation på särskilda territorier som fokuseras, inklusive planerad användningen av territoriella verktyg**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Interregionala, gränsregionala och transnationella åtgärder**

Goda möjligheter att samverka med andra regioner, exempelvis genom etablering av tematiska EDIH inom prioriterade områden som IKT och hälsa/life science.

- **Den planerade användningen av finansieringsinstrument**

Eventuella bidrag till enskilda företag. Stäms av med Tillväxtverket!

²⁵ Art 3 Fördraget om Europeiska Unionen (TEU), Art. 10 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU), art 5 TEU, Art 9 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2.A.1 Politiskt mål 1; Ett smartare Europa

2.A.2 Särskilt mål iii: Förbättra de små och medelstora företagens tillväxt och konkurrenskraft

2.A.2.1 Fondernas interventioner

Nyföretagandet i Stockholmsregionen är relativt starkt, men stödet till utveckling och tillväxt av små och medelstora innovativa företag behöver stärkas för att ge både kvinnor och män, oavsett härkomst, och företag ökade möjligheter till bl.a. kapitalförsörjning, kunskapsöverföring, internationalisering och affärsutveckling inom prioriterade områden (smart specialisering). Det behövs även riktade insatser för att forskning och idéer ska transformeras till nya, innovativa tillväxtföretag.

Direkta insatser mot företag

015 Affärsutveckling och internationalisering för små och medelstora företag

Tillväxten i Stockholm hämmas enligt OECD av den internationellt sett låga graden av entreprenörskap, både inom nyföretagande och i nya, snabbväxande företag. Regionens konkurrenskraft och förmåga att skapa nya företag och arbetstillfällen är beroende av kapaciteten att utveckla innovationer i form av nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Detta kräver bl.a. initiativförmåga, kunskap och kapital. Insatserna inom programmet bör därför sträva efter att stärka förmågan hos de entreprenörer och företag i regionen som har förutsättningar att bidra till utveckling och kommersialisering av innovationer. En viktig del i detta är att stödja och uppmuntra samarbetsprojekt och rörlighet bland individer och övergången mellan sektorer för att främja kunskapsutbytet.

Genom att rikta in medlen mot affärsutveckling och internationalisering för små och medelstora företag (015) kan nya möjligheter till kunskaphöjning och specialisering erbjudas vilket kan bidra till omställning, nya affärsmodeller samt tillväxt och internationalisering. De direkta insatserna mot företag kan bestå i en breddning eller uppväxling av affärsutvecklingscheckar eller genom kapitalförsörjning.

Även marknadskompletterande kapitalförsörjning i tidiga skeden är viktig för tillväxtföretagen. En stor andel av landets nya innovativa företag startas i Stockholmsregionen, men bristen på finansiering har i många fall resulterat i att företag köpts upp eller valt att förlägga expansion i andra länder. Det finns därför skäl att i regionalfondsprogrammet genomföra insatser för att möjliggöra tillväxt för företagen i Stockholmsregionen. Att insatserna bidrar till ett ökat inflöde även av privat riskkapital i det regionala innovationssystemet är viktigt för Stockholmsregionens konkurrenskraft.

Utveckling av stödstrukturer

017. Avancerade stödtjänster för små och medelstora företag och grupper av sådana företag (inklusive ledning, marknadsföring och design)

Det finns i Stockholmsregionen ett förhållandevis väl utbyggt stödsystem för nyföretagande och stöd i tidiga skeden. Däremot är resurserna inom det innovations- och företagsfrämjande systemet svagare när det gäller stöd till innovationsbaserade startupbolag och befintliga företag i tillväxtprocesser. Genom att rikta in medlen mot avancerade stödtjänster för SMF och grupper av sådana företag (inkl. ledning, marknadsföring och design) finns en ambition att möta utmaningarna avseende företagens tillväxt och konkurrenskraft.

En viktig del i detta är att stödja processen för kommersialisering av innovationer, affärsutveckling och förmåga att växa sett ur ett internationellt perspektiv. Detta kan bland annat göras genom att erbjuda stöd till företag genom Regionens intermediärer och stödstrukturer som kommit att

vidareutvecklas och kopplas samman under programperioden 2014-2020.

- **De huvudsakliga målgrupperna**

De främsta målgrupperna utgörs av små och medelstora företag som är verksamma inom områden som kan betecknas som Stockholmsregionens styrkeområden, som life science, IKT/tech, fordonsindustri och miljöteknik.

Ett flertal av dessa branscher präglas av en lång kommersialiseringsprocess och beskrivs ofta utgöra en stor risk för investerare. Därmed är det av vikt att företag och innovatörer inom områden som life science och miljöteknik får tillgång till riskvilligt kapital.

Små och medelstora företag inom fordonsindustrin har i stor grad påverkats av den stora omställning som industrin står inför. För dessa företag behövs en kunskapshöjning, vidareutbildning och nätverk för att möta omställningen.

- **Actions safeguarding equality, inclusion and non-discrimination²⁶**

Frågor avseende jämställdhet, inkludering och diskriminering kommer att hanteras i samband med bedömning av projektansökningar.

- **Indikation på särskilda territorier som fokuseras, inklusive planerad användningen av territoriella verktyg**

Inga planer på detta i nuläget!

- **Interregionala, gränsregionala och transnationella åtgärder**

Möjligheter att utveckla samarbeten mellan företag inom Östersjöstrategin, med stöd av Interreg-programmet Central Baltic kommer att undersökas löpande.

- **Den planerade användningen av finansieringsinstrument**

Almi Invest – fond i fond-lösning för marknadskompletterande riskkapitalinvesteringar. Eventuell uppväxling av nationella erbjudanden om företagscheckar för rådgivning, digitalisering, m.m.

2.A.2 Särskilt mål iv) Utveckla färdigheter för smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap

2.A.2.1 Fondernas interventioner

- **Relaterade typer av åtgärder (Interventioner)**

Under senare år har kompetensförsörjningen enligt Tillväxtverket varit ett av de viktigaste

²⁶ Art 3 Fördraget om Europeiska Unionen (TEU), Art. 10 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU), art 5 TEU, Art 9 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

tillväxthinder för små innovativa företag i Sverige och Stockholmsregionen. De små och medelstora företagen har svårt att konkurrera om kompetens inom bristyrken, där större företag kan erbjuda bättre villkor. Redan idag finns stora svårigheter vid rekrytering av exempelvis mjukvaruutvecklare och inom produktionssidan finns bristande kompetens bland många unga innovativa företag.

Kunskapsarena Stockholm (KAS) har utvecklat en modell för att identifiera behov av insatser för kompetensförsörjning på alla utbildningsnivåer. Modellen har testats för fem branscher, men kommer att breddas och kan få betydelse för att identifiera behov av kompetensutvecklande insatser i linje med smart specialisering.

För utveckling och genomförande av kompetensinsatser behöver relevanta utbildningsaktörer på olika nivåer involveras, exempelvis akademi, yrkeshögskolor, m.fl. Det kan även bli aktuellt med insatser för att säkerställa kompetens för långsiktigt arbete med att utveckla och implementera Stockholmsregionens strategi för smart specialisering.

Direkta företagsinsatser och stödjande strukturer

016. Utveckling av färdigheter för smart specialisering, industriell omvandling och entreprenörskap

Insatserna handlar om att stärka regionala strukturer för att identifiera kompetensbehov inom prioriterade områden (smart specialisering) och utveckla kompetensförsörjningsinsatser samt erbjuda dessa till företag och andra relevant aktörer.

- **De huvudsakliga målgrupperna**

Den huvudsakliga målgruppen är små och medelstora företag med verksamhet som kopplas till Stockholmsregionens strategi för smart specialisering. Men för att nå dessa företag kommer insatser att krävas för att utveckla kompetensstärkande infrastruktur, Fokus bör ligga på att stärka och utveckla befintliga strukturer, exempelvis Kunskapsarena Stockholm (KAS) i arbetet med att identifiera behov och utveckla kompetensinsatser inom relevanta spetskompetenser och bristyrken på olika nivå för prioriterade områden (smart specialisering). Det finns även skäl att utveckla den regionala kompetensen för att koordinera och utveckla arbetet med smart specialisering i Stockholmsregionen.

- **Actions safeguarding equality, inclusion and non-discrimination²⁷**

Frågor avseende jämställdhet, inkludering och diskriminering kommer att hanteras i samband med bedömning av projektansökningar.

- **Indikation på särskilda territorier som fokuseras, inklusive planerad användningen av territoriella verktyg**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Interregionala, gränsregionala och transnationella åtgärder**

Goda möjligheter att samverka med andra regionalfondsprogram i Sverige med liknande inriktning i sina strategier för smart specialisering, framför allt inom Östra Mellansverige.

- **Den planerade användningen av finansieringsinstrument**

²⁷ Art 3 Fördraget om Europeiska Unionen (TEU), Art. 10 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU), art 5 TEU, Art 9 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Troligen inte aktuellt. Insatserna kommer troligen att utgöras av indirekt stöd i form av utbildning/kompetensutvecklingsinsatser i företag och offentliga organisationer med uppdrag att koordinera och utveckla arbetet med smart specialisering i Stockholmsregionen.

2.A.1 Politiskt mål 2: Ett grönare och koldioxidsnålare Europa

En smart, hållbar stadsutveckling för minskad energiförbrukning och klimatpåverkan genom offentliga investeringar i energieffektiv om- och nybyggnation och multimodal mobilitet.

2.A.2 Särskilt mål i) Främja energieffektivitet

2.A.2.1 Fondernas interventioner

- Relaterade typer av åtgärder (Interventioner)

Trots en förhållandevis låg energianvändning står Stockholmsregionen genom sin storlek för en ansenlig del av den totala energiförbrukningen i landet. Energiförbrukningen kommer främst från transporter, bebyggelsens uppvärmningsbehov samt tjänstesektorns elanvändning för kontorsdrift och belysning. Det innebär att utmaningarna är störst inom de urbana delarna av regionen, d.v.s. länets tätare miljöer i citykärnan och de åtta regionala stadskärnorna.

En hållbar stadsutveckling i Stockholmsregionen ställer stora krav på byggandet av nya och renoveringen av befintliga fastigheter. Energieffektiverande åtgärder innebär en möjlighet till allmän genomlysning av fastigheter, vilket ofta leder till bättre inomhusklimat för boende/arbetande. Samtidigt är energieffektiviseringen central ur kapacitetssynpunkt, Stockholmsregionens elnät klarar inte av all verksamhet som kommer att bedrivas i framtiden. Sammantaget har byggsektorn i regionen minst lika stor klimatpåverkan som transporter och det finns utrymme för utveckling inom miljöteknik, där Sverige och Stockholm har en förhållandevis stark position. Under 2000-talet har flera miljöteknik- och cleantech-företag utvecklats i Stockholmregionen, med en relativ tyngdpunkt inom miljökonsulttjänster och områdena avfallshantering, energi- och resursåteranvändning/effektivisering.

Interventionerna inom prioriteringen ska bidra till att möta regionens utmaningar avseende hållbar stadsutveckling.

Miljö- och infrastrukturinvesteringar

025 Upprustning av befintliga bostäder för ökad energieffektivitet, demonstrationsprojekt och stödåtgärder

Den offentlig sektor i form av t.ex. kommuner och Energikontoret i Stockholm har en viktig roll för att utveckla energieffektiva bygg- och renoveringsprocesser. Genom utveckling av mindre pilotprojekt, gärna i samverkan med forskning och näringsliv, kan offentliga aktörer bidra till utveckling och spridning av innovationer t.ex. inom miljöteknik och cleantech, som i senare skede kan implementeras och upphandlas i större skala. Genom regionalfonden skapas förutsättningar för medfinansiering av utvecklingsinsatser som annars kan vara svår att genomföra i kommuners löpande verksamhet.

- **De huvudsakliga målgrupperna**

Den huvudsakliga målgruppen är kommuner och andra offentliga aktörer med fastighetsbestånd i behov renovering och energieffektivisering.

- **Actions safeguarding equality, inclusion and non-discrimination²⁸**

Frågor avseende jämställdhet, inkludering och diskriminering kommer att hanteras i samband med bedömning av projektansökningar.

- **Indikation på särskilda territorier som fokuseras, inklusive planerad användningen av territoriella verktyg**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Interregionala, gränsregionala och transnationella åtgärder**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Den planerade användningen av finansieringsinstrument**

Finansieringen avser främst offentliga investeringar.

2.A.2 Särskilt mål viii) Främja hållbar multimodal mobilitet i städerna

2.A.2.1 Fondernas interventioner

- **Relaterade typer av åtgärder (Interventioner)**

Trots en förhållandevis låg energianvändning står Stockholmsregionen genom sin storlek för en ansevärd del av den totala energiförbrukningen i landet. Transporter står, tillsammans med bebyggelsens uppvärmningsbehov och tjänstesektorns elanvändning för en stor del av energiförbrukningen, framför allt i länets tätare miljöer (citykärnan och de åtta regionala stadskärnorna).

En funktionell och kapacitetsstark transportinfrastruktur är nödvändig för att alla invånare ska kunna nå viktiga samhällsfunktioner, arbetsplatser och bostäder och för att ge näringslivet goda förutsättningar för att utvecklas. Den förväntade befolkningsutvecklingen i regionen kommer att kräva ökad kapacitet i transportsystemet. Den täta bebyggelsen i Stockholmsregion ställer även krav på multimodal mobilitet för att minska trafikflöden genom att utveckla nya alternativ för närleveranser (last mile delivery), t.ex. cykelbud och eldrivna leveranser i stadskärnorna. Detta har tydliggjorts under covid-19--pandemin 2020, för att undvika ökat bilåkandet till följd av oro i kollektivtrafiken. För att möta klimatutmaningar finns därför ett stort behov av att hitta hållbara transportlösningar som främjar multimodal mobilitet.

Regionalfondsprogrammet i Stockholmsregionen kommer knappast att möjliggöra mer omfattande investeringar i fysisk infrastruktur, men det finns även behov av investeringar för ökad digitalisering, nya tekniska lösningar, cykelfrämjande åtgärder, utbyte av data och utveckling av gemensamma betalningsmöjligheter för att underlätta byte mellan transportslag och kombinationsresor. Genom regionalfonden skapas förutsättningar för medfinansiering av utvecklingsinsatser som annars kan

²⁸ Art 3 Fördraget om Europeiska Unionen (TEU), Art. 10 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU), art 5 TEU, Art 9 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

vara svår att genomföra i kommuners löpande verksamhet.

Miljöer/infrastrukturer

075 Infrastruktur för cykeltrafik

076 Digitalisering av stadstranporter

077 Infrastruktur för alternativa bränslen

- **De huvudsakliga målgrupperna**

Den huvudsakliga målgruppen är offentliga aktörer medansvar för transportfrågor på lokal och regional nivå.

- **Actions safeguarding equality, inclusion and non-discrimination²⁹**

Frågor avseende jämställdhet, inkludering och diskriminering kommer att hanteras i samband med bedömning av projektansökningar.

- **Indikation på särskilda territorier som fokuseras, inklusive planerad användningen av territoriella verktyg**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Interregionala, gränsregionala och transnationella åtgärder**

Inga sådana planer i nuläget.

- **Den planerade användningen av finansieringsinstrument**

Finansieringen avser främst offentliga investeringar.

²⁹ Art 3 Fördraget om Europeiska Unionen (TEU), Art. 10 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU), art 5 TEU, Art 9 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2.A.2.1.2 Indikatorer (Utvecklas i samråd med Tillväxtverket)

Tabell 2: Aktivitetsindikatorer Stockholm

Prioritering	Särskilt mål	Fond	Region-kategori	ID	Indikator	Mått-enhet	Delmål 2024	Mål 2029
1	i)	ERDF	Mer utvecklade	RCO 01	Företag som får stöd	företag	80	200
	i)	ERDF	Mer utvecklade		Organisationer som får stöd			
1	ii)	ERDF	Mer utvecklade					
1	iii)	ERDF	Mer utvecklade					
1	vi)	ERDF	Mer utvecklade					
2	i)	ERDF	Mer utvecklade					
2	viii)	ERDF	Mer utvecklade					

Delmål 2024 – artikel 2.11 anger att delmål är ett mellanliggande värde som ska uppnås vid en viss tidpunkt under programperioden för en indikator som ingår i ett särskilt mål

Mål 2029 – artikel 2.10 anger att mål är ett på förhand överenskommet värde som ska uppnås i slutet av programperioden för en indikator som ingår i ett särskilt mål.

Tabell 3: Resultatindikatorer Stockholm (exempel)

Prioritering	Särskilt mål	Fond	Regionkategori	ID	Indikator	Måttenhet	Baseline	Referens-år	Mål 2029	Källa (200)	Kommentar (200)
1	Text el kod?	ERDF	Mer utvecklade	RCR05	Företag som utvecklar...	företag	200	2020	250	Projekt	Rapporteras vart tredje år

Mål 2029 – artikel 2.10 anger att mål är ett på förhand överenskommet värde som ska uppnås i slutet av programperioden för en indikator som ingår i ett särskilt mål.

Artikel 17.3d ii, samt Art 37.2b

2.A.2.3 Vägledande fördelning av anslagna medel efter typ av intervention

Referens: Artikel 17.3d (vii) samt Annex 1, CPR

Tabell 4: Dimension 1 – interventionstyp

Stockholm

Prioritering nr	Fond	Regionkategori	Särskilt mål	Kod	Belopp (EUR)
1	ERDF	Mer utvecklade	i)	020	10%
1	ERDF	Mer utvecklade	i)	021	10%
1	ERDF	Mer utvecklade	i)	023	5%
1	ERDF	Mer utvecklade	ii)	010	5%
1	ERDF	Mer utvecklade	ii)	012	5%
1	ERDF	Mer utvecklade	iii)	015	20%
1	ERDF	Mer utvecklade	iii)	017	15%
1	ERDF	Mer utvecklade	iv)	016	10%
2	ERDF	Mer utvecklade	i)	025	10%
2	ERDF	Mer utvecklade	viii)	075	0
2	ERDF	Mer utvecklade	viii)	076	10%
2	ERDF	Mer utvecklade	viii)	077	0

Tabell 5: Dimension 2 – finansieringsform

Stockholm

Prioritering nr	Fond	Regionkategori	Särskilt mål	Kod	Belopp (EUR)
1	ERDF	Mer utvecklade			

Tabell 6: Dimension 3 – territoriell genomförandemekanism och territoriell inriktning³⁰

Stockholm, Småland och Öarna, Östra Mellansverige, Norra Mellansverige, Västsverige, Skåne-Blekinge

Prioritering nr	Fond	Regionkategori	Särskilt mål	Kod	Belopp (EUR)
1	ERDF	Mer utvecklade			

2 B Prioritering för Tekniskt stöd (TA)

Denna del av avsnitt 2 ansvarar Tillväxtverket för.

Referens: 17.3, 31-32³¹ CPR

2.B.1 Prioritering för TA (Flat rates)

2.B.1.1 Fondens interventioner

- **Relaterade typer av åtgärder (Interventioner)**

³⁰ Koder för territoriell genomförandemekanism och territoriell inriktning återfinns i Annex I till CPR

³¹ Enligt Appendix V för programmallen hänvisas till artiklarna 30(4) och 30(5) som inte finns i CPR. Tillväxtverkets uppfattning är att det handlar om art 31-32

- **De huvudsakliga målgrupperna**

2.B.1.2 Indikatorer

Tabell 2: Aktivitetsindikatorer

Prioritering	Särskilt mål	Fond	Region-kategori	ID	Indikator	Mått-enhet	Delmål 2024	Mål 2029

2.B.1.3 Indikativ fördelning enligt typ av intervention

Prioritering nr	Fond	Regionkategori	Kod	Belopp (EUR)

2.B.2 Prioriteringar för TA (finansiering inte kopplat till kostnader)

Här upprepas samtliga avsnitt ovan inklusive tabeller förutom de huvudsakliga målgrupperna samt tabell 2 Aktivitetsindikatorer.

Kapitel 3: Finansieringsplan

Regionerna ansvarar för avsnitt 3.2 Totala anslag per fond och nationell medfinansiering.

Regeringskansliet ansvarar för avsnitt 3.A Överföringar och bidrag samt 3.1 Anslag per år.

3.A Överföringar och bidrag

Referens: Artikel 17.3 f (i-iii), artikel 106.1-3, 10 och 21 CPR

☐	Programme amendment related to article 10, CPR (contributions to Invest EU)
☐	Programme amendment related to article 21, CPR (transfers to instrument under direct or indirect management between shared management funds)

Tabell 15: Contribution to InvestEU

	Regionkategori	Fönster 1	Fönster 2	Fönster 3	Fönster 4	Belopp
		(a)	(b)	(c)	(d)	$(f)=(a)+(b)+(c)+(d)$
ERDF	Mer utvecklade					
	Yttre randområden					

Tabell 16: Transfers to instrument under direct or indirect management

	Regionkategori	Instrument 1	Instrument 2	Instrument 3	Instrument 4	Instrument 5	Belopp
		(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	$(f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)$
ERDF	Mer utvecklade						
	Yttre randområden						

Motivering för överföring av medel.

Tabell 17: Överföring mellan shared management funds - tabellen ackumulerar alla överföringsbelopp under programperioden.

		ERDF				ESF+				CF	EMFF	AMF	ISF	BMVI	Total
		More developed	Transition	Less developed	Outermost and northern sparsely populated	More developed	Transition	Less developed	Outermost						
ERDF	More developed														
	Transition														
	Less developed														
	Outermost and northern sparsely populated														
ESF+	More developed														
	Transition														
	Less developed														
	Outermost														
CF															
EMFF															
Total															

Motivering för överföring av medel.

3.1 Anslag per år

Tabellen nedan visar fördelning av fondens medel per år under hela programperioden. I beloppen inkluderas belopp som eventuellt överförts i enlighet till annan fond under "shared management".

Tabell 10: Anslag per år

Fond	Regionkategori	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2026	2027	2027	Totalt
							Utan flexibilitet	Med flexibilitet	Utan flexibilitet	Med flexibilitet	
ERDF	Mer utvecklade										
	Yttre randområden...										
Totalt											

Artikel 17.3fi.

3.2 Totala anslag per fond och nationell medfinansiering (Skrivs efter uppföljning med Tillväxtverket)

Tabell 11: Totala anslag per fond och nationell medfinansiering Åren 2021 - 2025 (Financing not linked to costs)

Politiskt mål nr el TA	Prioritering	Underlag för beräkning av unionens stöd (tot el offentligt)	Fond	Regionkategori	EU:s bidrag (a)	Nationellt bidrag (b)=(c+d)	Nationella bidraget		Totalt (c)=(a)+(b)	Medfinansieringsgrad (F)=(a)/(c)
							Offentligt (c)	Privat (d)		
	1	Offentlig/totalt	ERDF	Mer utvecklade						
	2			Yttre randområden..						
TA	Artikel 29		ERDF							
	Artikel 30		ERRF							
Totalt ERDF				Mer utvecklade						
				Yttre randområden..						
Totalt										

Artikel 17.3 fii, 17.6 samt 30 CPR

Tabell 11: Totala anslag per fond och nationell medfinansiering Åren 2021 - 2025 (Flat rate)

Politiskt mål nr el TA	Prio	Unionens stöd (tot el offentligt)	Fond	Regionkategori	EU:s bidrag (a)=(b)+(c)+(i)	EU:s bidrag			Nationellt bidrag (d)=(e+f)	Nationella bidraget		Totalt (g)=(a)+(d)	Medfinansieringsgrad (h)=(a)/(g)
						EU (b)	EU(TA) (c)	Flexibilitet (i)		Offentligt (e)	Privat (f)		
	1	Offentlig/totalt	ERDF	Mer utvecklade									
	2			Yttre randområden..									
TA			ERDF										
			ERRF										
Totalt				Mer utvecklade									
				Yttre randområden..									
Totalt													

Artikel 17.3 fii, 17.6 samt 31?

Kapitel 4: Nödvändiga villkor

Tabell 12: Nödvändiga villkor

Nödvändiga villkor	Fond	Särskilt mål	Uppfylld av nödvändigt villkor	Kriterier	Uppfylld av kriterier	Hänvisning t relevanta dokument	Motivering
Politiskt mål 1	ERDF	i-vi)	Ja	1 Analys av flaskhalsar, mm	Ja/Nej	Se Näringslivs- och tillväxtstrategin för Stockholmsregionen, inklusive bilaga. Strategin utgör en operationalisering av den regionala utvecklingsstrategin (RUF2050) och är ett vägledande strategiskt underlag för arbetet med hållbar regional tillväxt. Det är även styrdokument för det regionala utvecklingsarbetet samt Stockholmsregionens forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering (S3).	1 000 tecken I arbetet för att löpande säkerställa uppdaterad analys av flaskhalsar gällande innovation, inklusive digitaliseringen, hänvisar Region Stockholm till den årliga utvärderingen av den regionala utvecklingsstrategin RUF2050, Läget i Stockholmsregionen, och den därinom genomförda informationsinhämtningen. Vidare ämnar Region Stockholm inför utvärderingen av RUF2050 och inom ramen för strukturen för utveckling och implementering av regionens S3 förstärka inhämtningen av information från berörda innovations- och forskningsnoder samt övriga regionala innovationsaktörer, pågående projekt, uppdrag och, samarbeten.
		i-vi)		2 Organisation	Ja/Nej	Se ovan	Region Stockholm har som regionalt utvecklingsansvarig aktör i uppdrag att samordna insatser för genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin RUF2050, som operationaliserats i

							Näringslivs- och tillväxtstrategin, inklusive S3-strategin. Region Stockholm kommer löpande från 2021 att förstärka resurserna för smart specialisering och bl.a. etablera en samverkansplattform med representanter från akademi, näringsliv och offentlig sektor samt ett kansli med kompetens och resurser för att leda och driva Stockholmsregionens operativa arbete med smart specialisering.
		i-vi)		3 Uppföljning och utvärdering		Se ovan	Tillväxtverket har på nationell nivå ett uppdrag att utveckla övervaknings- och utvärderingsverktyg för att mäta och följa upp mål och resultat av smart specialiseringsstrategin. Dessa verktyg kommer att komplettera Region Stockholms årliga utvärdering av RUFSS 2050, den årliga återrapporteringen av 1.1.-fonderna samt den löpande redovisningen av berörda insatser, projekt och samarbeten inom ramen strategin för smart specialisering. I detta sammanhang är det också viktigt att insatser inom smart specialiseringsstrategin byggs på ett sätt som underlätta inhämtning, återkoppling samt utvärdering av kvalitativa och kvantitativa resultat från berörda projektägare.
		i-vi)		4 EDP		Se ovan	Stockholmsregionen har sedan 2015

				(Entrepreneurial discovery processes)			<p>arbetat med breda, inkluderade involveringsprocesser och Region Stockholm att säkerställa fortlopande entreprenöriella processer. Genom att etablera och engagera regionala aktörer i nätverk, arbetsgrupper och andra insatser är syftet att utveckla en förtroendefull relation, inte minst med regionens innovations- och forskningsmiljöer. Allt för att utveckla metoder och identifiera behov och utvecklingsmöjligheter som kan förstärka regionens internationella konkurrenskraft inom valda spetsområden och bidra till att identifiera och utveckla nya spetsområden.</p>
		i-vi)		5 Innovations-systems		Se ovan	<p>Stockholmsregionens har ett relativt väl utvecklat innovationssystem. Det finns ett stort antal forsknings-, innovations- och företagsstödande aktörer av olika karaktär. Många har en ägar- eller styrgrupp bestående av aktörer från olika sektorer och en uttalad inriktning mot en viss frågeställning eller sektor. Flera insatser är riktade mot geografiska forsknings- och innovationsmiljöer. Det finns dock behov av tydligare koordinering av det regionala innovationsstödjande systemet. Genom kartläggning och tydligare uppdrags-</p>

							beskrivningar kan Region Stockholm ta en tydligare roll för att identifiera, medfinansiera och följa upp aktörer och samverkansplattformars verksamhet inom prioriterade områden. Eftersom Stockholmsregionen har begränsade regionala utvecklingsmedel, så har EU:s strukturfonder en viktig roll för att stärka innovationssystemet. .
		i-vi)		6 Industriell omställning		Se ovan	<p>Industriell omställning (industrial transition) är ett av fyra prioriterade områden i Stockholmsregionens strategi för smart specialisering.</p> <p>Stockholmregionen är landets näst största industrilän och en tung forsknings- och innovationsnod med fokus på hållbar produktion genom bl.a. KTH Campus Syd, Södertälje Science park, RISE samt AstraZeneca (läkemedel) och Scania (fordonsindustri) moderna produktions-anläggningar. Industriell omställning ligger även i linje med Stockholmsregionens styrkeområden inom bland annat IKT/digitalisering och miljöteknik mm. Samtidigt står många av regionens små och medelstora leverantörer till fordonsindustrin inför stora utmaningar, med krav på ökad elektrifiering, automatisering samt digitalisering för att säkerställa framtida konkurrenskraft.</p>

		i-vi)		7 Internationell samverkan		Se ovan	Som ett litet exportberoendeland har Sverige och även Stockholmsregionen historiskt varit starkt beroende av internationella samarbeten och marknader. Som en effekt av coronapandemin 2020 finns det skäl att se över Stockholmsregionens internationella engagemang, avseende både internationell tillgänglighet och upprätthållande av sin roll inom de globala värdekedjorna. Detta är av avgörande betydelse för såväl Stockholmsregionen som för hela Sveriges utveckling. Region Stockholm kommer tillsammans med regionala, kommunala, privata samt statliga aktörer att löpande följa arbeta för att utveckla breda internationella samarbeten, exempelvis genom Stockholm Global. Men även för att säkerställa den fortsatta internationella delaktighet, exempelvis i kommande EU-program som Horisont 2020 och Cental. Baltic
Politiskt mål 2	ERDF	i)		Strategisk politisk ram för stöd till energieffektiv renovering av bostadshus och andra byggnader		Ansvar: Boverket, Energimyndigheten	
		viii)		Oklart			Oklart

--	--	--	--	--	--	--	--

Referens: Artikel 17.3 h och bilaga III, IV, CPR

Kapitel 5: Programmyndigheter

Regeringskansliet ansvarar för detta avsnitt.

Referens: Art 17.3 (j), 65, 78 CPR

Tabell 13: Programmyndigheter

Programmyndigheter	Namn	Kontakt	E-post
Förvaltande myndighet			
Revisionsmyndighet			
<i>Organisation som erhåller utbetalningar från KOM</i>			
Organisation -art 30(5)			

Kapitel 6: Partnerskap (skrivs efter remissperioden)

Referens: Art 6 CPR och förordning (EU) nr 240/2014

Vilka aktörer som deltagit i framtagande av programmet samt vilka som kommer engageras i genomförandet av programmet.

Kapitel 7: Kommunikation och synlighet

Tillväxtverket ansvarar för detta kapitel.

Art. 17.3(i) och 41-43, CPR

Kapitel 8: Användning av enhetskostnader, klumpsummor, flat rates och finansiering ej kopplad till kostnader.

Tillväxtverket ansvarar för detta kapitel.

Art 88-89 CPR

Tabell 14. Användning av enhetskostnader, klumpsummor, flat rates och finansiering ej kopplad till kostnader.

Användning av artiklarna 88 och 89	Ja	Nej
Programmet kommer att nyttja redovisningsalternativet enhetskostnader, klumpsummor samt flat rates (art 88) om ja, fyll i Appendix I	☐	☐
Programmet kommer att nyttja redovisningsalternativet finansiering ej kopplat till kostnader (art 89) om ja, fyll i Appendix II	☐	☐